

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА
ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
1051 София, ул.Триадица 2, тел.: 8119443, факс: 988 44 05,
e-mail: mlsp@mlsp.government.bg

Изх. №: ... 11/2 ...

..... 24.01.2006

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД 26
№ 35/К.С. 9/2006
Датум 30.01.2006

*Всички
До се разглеждат
съдици*

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

Относно: Искане от Главния прокурор на Република България за установяване на противоконституционност на разпоредбите на чл.48а и чл.52а от Кодекса за социално осигуряване.

Уважаеми дами и господа конституционни съдии,

Министерство на труда и социалната политика счита, че искането на Главния прокурор е неоснователно поради следните съображения:

Съгласно чл. 47, ал.1 от Конституцията на Република България отглеждането и възпитанието на децата до пълнолетието им е право и задължение на техните родители и се подпомага от държавата. В чл.47, ал. 2 от КРБ е предвидено правото на жената-майка да се ползва от особената закрила на държавата, която ѝ осигурява платен отпуск преди и след раждане, безплатна акушерска помощ, облекчаване на труда и други социални помощи.

Така още в Конституцията на Република България /чл.47, ал.2/ се разграничават правата, които майките биха могли да ползват, посочват се различни проявни форми на грижата и особената закрила на държавата – на първо място се посочва осигуряването на “платен отпуск преди и след раждане”, след което се посочват “и други социални помощи”.

В този ред и смисъл са и разпоредбите на чл.6, ал. 1 и 6 Конвенция № 183 на Международната организация на труда относно закрилата на майчинството, ратифицирана със закон, приет от 39-о Народно събрание на 19.09.2001 г. и обнародвана в “Държавен вестник”, бр. 116 от 13.12.2002 г., в сила от 6.12.2002 г. Съгласно чл.6, ал.1 на жени, които отсъстват от работа поради отпуск, споменат в чл. 4 или 5 /отпусъкът по майчинство/, се осигуряват парични обезщетения съгласно националните закони и правила или по друг начин, съвместим с националната практика.

Алинея 6 на чл. 6 предвижда, че когато една жена не отговаря на условията за изплащане на парични обезщетения съгласно

националните закони и правила или по друг начин, съвместим с националната практика, тя има право на адекватни обезщетения от фондовете за социално подпомагане, след като се направи необходимата за такава помощ проверка на средствата.

Уреждането на един и същ въпрос /правата на жените през периода на майчинство/ с различни разпоредби се дължи на това, че не би могло по един и същ начин, с едни и същи средства да се уредят две различни хипотези. В единия случай на майка, която отсъства от работа поради отпуск /ползването на който предполага съществуването на трудово, служебно или друго правоотношение, което е основание за полагане на труд/ се изплаща парично обезщетение, а във втората хипотеза на майката, която не отговаря на условията за изплащане на парично обезщетение, се изплаща обезщетение от фондовете за социално подпомагане. Тези две различни хипотези са предвидени и в чл.47, ал.2 от КРБ, и в разпоредбите на чл.6, ал.1 и 6 от Конвенция № 183 на Международната организация на труда относно закрилата на майчинството.

Както е посочено и в искането на Главния прокурор на Република България за обявяване на противоконституционност на чл.48а и чл.52а от Кодекса за социално осигуряване /КСО/, в Конституцията не се предвиждат условия за осигуряване на платен отпуск и на обезщетението, което се плаща по време на този отпуск.

Действително, Конституцията не регламентира нито редът и условията, при които възникват правото на отпуск и на обезщетение за майките, нито източникът, от който трябва да се изплатят средствата. И това е естествено, тъй като не би било възможно основният закон да уреди реда и условията за упражняване на всички права на гражданите. Това е задача на специалните закони, които трябва да уредят съответните обществени отношения; те трябва да дадат решения, които съответстват на основните принципи на Конституцията и чрез които се постига заложените в нея краен резултат. В конкретния случай резултатът, който трябва да се постигне е държавата да окаже подкрепа на жената – майка в определен период от време, в който тя да бъде освободена от изпълнението на трудовите си задължения /ако има такива/, и в който да ѝ бъде предоставена финансова подкрепа, да ѝ се осигури особена закрила на държавата чрез осигуряване на “платен отпуск преди и след раждане, ... и други социални помощи”.

Законът, който основно регламентира правото на отпуск за бременност и раждане и за отглеждане на дете, както и условията, при които това право възниква е Кодексът на труда.

Изискванията, на които трябва да отговарят лицата, за да получат съответното обезщетение през време на отпуск - за бременност и раждане или за отглеждане на дете - се съдържат в КСО, който регламентира преди всичко отношения, възникващи във връзка с наличието на осигуряване, уреждат се правата на осигурените лица,

които те могат да ползват поради участието им в осигурителната система.

За ползване на права, регламентирани от КСО, се изисква наличието на определен осигурителен принос /единични и изключителни са случаите, в които е допуснато отклонение от това правило/. Така например за получаване на обезщетение за временна неработоспособност се изисква най-малко 6 месеца осигурителен стаж; за придобиване право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване се изисква наличието на една, три или пет години осигурителен стаж; за придобиване право на парично обезщетение за безработица е необходимо осигуряване 9 месеца през последните 15 месеца. Правото на обезщетение за бременност и раждане възниква, ако осигуреното лице има осигурителен стаж 6 месеца като осигурено за всички осигурени социални рискове, за всички осигурени социални рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица или за всички осигурени социални рискове без безработица /чл. 48а от КСО/. На основание чл. 52а от КСО осигуреното лице има право на обезщетение за отглеждане на малко дете, ако има осигурителен стаж 6 месеца като осигурено за всички осигурени социални рискове, за всички осигурени социални рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица или за всички осигурени социални рискове без безработица. И в двата случая /по чл.48а и чл.52а от КСО/ изискването за наличие на 6-месечен осигурителен стаж не е обвързано с изискване за момента, през който той следва да е натрупан.

Периодите на внасяне на осигурителни вноски за различните рискове в зависимост от естеството на осигурителния риск, са различни, като основният принцип е да се търси връзка между внесените осигурителни вноски, времето на внасянето им и размерът и продължителността на съответните плащания.

Жената-майка, която не отговаря на изискванията за достъп до социалноосигурителната система, тъй като или не работи /не е в трудово, служебно или друго правоотношение/, или не ѝ достига необходимия 6-месечен осигурителен стаж за влизане в системата на осигуряването, попада в обхвата на социалното подпомагане. Правото ѝ на определен вид помощ, независимо, че е уредено в друг закон /Закона за семейни помощи за деца/, се предоставя отново в изпълнение на изискванията на чл. 47, ал. 2 от Конституцията на Република България, но е другата форма на особената грижа на държавата, която се изразява чрез предоставяне на социална помощ.

В Закона за семейни помощи за деца /ЗСПД/ е предвидено правото на еднократна помощ при бременност, когато жената няма право на обезщетение за бременност и раждане по реда на КСО. Еднократна помощ се изплаща и когато бременната жена е осигурена за всички осигурени социални рискове, за всички осигурени социални рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица или за всички осигурени социални рискове без безработица, но не получава

обезщетение за бременност и раждане, поради това че няма необходимия осигурителен стаж по чл. 48а от КСО. Майката има право на еднократна помощ при раждане на живо дете, предвидени са месечни помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, както и целеви помощи за ученици. За неосигурените майки са предвидени месечни помощи за отглеждане на дете до една година. В случаите, когато майката (осиновителката) е осигурена за всички осигурени социални рискове, за всички осигурени социални рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица или за всички осигурени социални рискове без безработица, но не получава обезщетение за бременност и раждане и за отглеждане на малко дете, поради това че няма необходимия осигурителен стаж по чл. 48а и чл. 52а от КСО, тя има право на месечна помощ за отглеждане на дете при условията и по реда на ЗСПД за времето до придобиване на необходимия осигурителен стаж /чл.8, ал.4 от ЗСПД/.

Така, допълвайки се и изцяло придържайки се към обхвата на обществените отношения, които биха могли да регулират, двата закона /Кодекса за социално осигуряване и Закона за семейните помощи за деца/ уреждат правата на жените-майки – както на осигурените, така и на тези, които никога не са полагали труд. Още повече, в чл.47, ал.1 и 2 от КРБ не се съдържа изискване тези права да бъдат уредени в един закон, тъй като е важно единствено да бъде постигната крайната цел – осигуряване на закрила на майките.

Считаме, че текстовете на чл.48а и чл.52а от КСО обхващат изцяло кръга лица, който е допустимо да попадне в приложното поле на КСО, а именно – осигурените лица. Считаме, че разпоредбите на чл.48а и чл.52а от КСО не само не противоречат, но и са напълно адекватен инструмент за постигане на заложените в чл.47, ал.1 и 2 от КРБ цели - за осигуряване на закрила на жената-майка, за осигуряване на други доходи, различни от доходите от труд, от които тя е лишена през време на отпуска за бременност, раждане и отглеждане на дете.

Поради изложените съображения не считаме, че е налице противоречие на разпоредбите на чл.48а и чл.52а от Кодекса за социалното осигуряване с чл.47, ал.1 и 2 от Конституцията на Република България, поради което и липсва основание те да бъдат обявени за противоконституционни.

**МИНИСТЪР НА ТРУДА И
СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА:**

Емилия Масларова

ПМ/